

KOSZOVÓ – AUTONÓMIÁTÓL DESTABILIZÁCIÓIG*

P U L A Y - N I K I T I T S A N D R Á S

A koszovói albánok függetlenségi törekvései közel százötven évre tekintenek vissza. A Koszovói Köztársaság 2008-as kikiáltása ennek a folyamatnak egyik kiemelkedő, de – amint azt a jelenlegi aktuálpolitikai események is jelzik – közel sem a végállomása. A balkáni térség ezen szegletében a társadalmi, politikai, geopolitikai folyamatok továbbra is intenzív módon formálják a mindennapok történéseit, a nagyhatalmi érdekek és a politikai akaratképzés új formái döntő mértékben járulnak hozzá Koszovó destabilizálódásához. Jelen tanulmánynak az a célja, hogy a destabilizációs folyamatok hátterében álló szervezetek működésének egy olyan vetületét mutassa be, amely a Koszovóval kapcsolatban eddig napvilágot látott szakmai anyagokban nem vagy csak érintőlegesen kapott szerepet. Ebben a megközelítésben a szupranacionális hatalmi hálózatok által – Koszovó és az értelmezési keret összefüggései okán három szomszédos ország (Albánia, Macedónia, Szerbia) területén – kifejtett különböző politikai akaratképzési tevékenységek bemutatására kerül sor, ahol az egyik oldalon a koszovói albánok autonómia-törekvéseinek kronológiai sorrendbe szedett történései állnak, míg a másik oldalon a *globális hatalmi struktúra destabilizációs tevékenysége* jelenik meg.

SZUPRANACIONÁLIS HATALMI HÁLÓZATOK

Az 1989–91-es szovjet összeomlás magával hozza a politikai, társadalmi, gazdasági nyitás lehetőségét is, és az addig tabunak számító területek nyitott könyvként tárulkoznak fel a nyugati érdeklődés tőkeerős csoportjai előtt. Ebbe a politikai-társadalmi pluralizmusba érkezik meg a politikai akaratképzés új formája: a globális szemléletre alapozott szupranacionális hálózati rendszer.

A globális hatalmi hálózat

A szupranacionális hatalmi hálózatok olyan globális gazdasági-politikai szerveződések, amelyek a pártok, a politikai mozgalmak és érdekegyesületek mellett – új politikai akaratképzési modell megteremtésével – jöttek létre a 20. század második felében. Ugyan az 1900-as évek elején már találkozhatunk olyan alapítványi hálózatokkal, amelyekre alkalmas lehet a hatalmi hálózat definíciója, de egyrészt ezek alapvetően az Egyesült Államokon belül fejtették

* A háttérkutatáshoz nyújtott mulhatatlan segítségéért köszönet illeti Matyi Tamást. A megállapítások jelentős részben támaszkodnak az *A nagy terv. A Soros-birodalom Közép- és Kelet-Európában* (szerk. BÉKÉS Márton, Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásért Közalapítvány, Bp. 2021.) című kötetre, különösen a balkáni országokkal kapcsolatos fejezetre (BIRÓ András – KOSZTUR András – MATYI Tamás: *Soros-kapcsolás Közép- és Kelet-Európában*. leginkább: 183–196.).

A nagy terv –

Soros György Jugoszlávia térképe előtt az általa összehívott londoni Bosznia-konferencia sajtótájékoztatóján, 1992. december 12.
(Alamy, John Giles felvétele)

ki társadalomformáló tevékenységüket, másrésről a II. világháború lezárását követő időszakban létrejött szerveződések teljesen más dimenzióban értelmezhetők, nagyságrendjükben és céljaikban jelentősen különböznek az előbbiektől. Szerveződésük, evolúciójuk a Bretton Woods-i egyezmény összeomlása következtében a '70-es évektől felgyorsult, működésük az országhatárokon átívelő, nemzetközi/globalista, neoliberális-monetáris kapitalista gazdaságfilozófia keretein belül határozható meg. Alapvető jellemzőjük, hogy óriási pénztöke felett rendelkezők szűk csoportjai hozzák létre, szervezik és több országban közösen, összehangoltan építik ki hálózatukat.¹

Ezt a folyamatot akár a politikai demokrácia struktúraváltásának is felfoghatnánk, ha kísérőjelenségei nem tennék egyértelművé, hogy itt az alapvető demokratikus politikai érdekérvényesítés leépítése, megkerülése, félretolása és a globális tőkéscsoportok közvetett – olykor, mint azt látni fogjuk, közvetlen – politikai befolyásszerzése adja a változás alapját. A hatalmas pénztöke és az ehhez társult multinacionális-transznacionális vállalatbirodalmak – kihasználva, hogy egyes államok társadalomszervező és ellenőrző szerepe visszahúzódott, teret engedve ezáltal a piaci alapú szervezés logikájának – olyan pozíciókat foglaltak el adott szegmenseken belül, hogy globális súlyukat, az adott ország termelésében és életében elfoglalt helyüket latba vetve, kivonulásukkal bármikor képesek zavart okozni az adott szektor működésében, akár a termelés megbénításáig bezárólag. Ennek következtében – figyelembe véve a negatív társadalmi hatásokat – a velük szembeni ellenállás gyakorlatilag ellehetetlenül vagy legalábbis nehézkessé válik, így pedig a globális pénzülgarchia csoportjai hegemon helyzetbe kerülnek.

A globalizáció következtében megnövekedett pénzügyi mozgástér, az óriási tőkeerő, illetve az ezeken keresztül megszerzett befolyásolási képesség ugyanakkor azt is lehetővé tette, hogy ezek a globális politikai szerveződések egyre

¹ Lásd bővebben: POKOL Béla: Jegyzetek a transzatlanti uralmi rend kiépüléséről. *Jogelméleti Szemle*, 2004/2.

közvetlenebb kapcsolatot építsenek ki az államhatalom csúcsszervei felé. Ennek következménye az lett, hogy a demokratikus akaratképzési formákat részben saját ellenőrzésük alá kényszerítették, részben pedig marginalizálva azokat, saját akaratképzési formákat helyeztek az államhatalmi döntéshozó testületek mellé. Pokol Béla megállapítását idézve:

„míg a politikai akaratképzés többi formája a demokratikus elven, a meggyőzésen és az így nyert tagságon, illetve szavazóbázison nyugszik, és így nyeri el erejét, addig ez a szerveződési forma közvetlenül a pénztökések és az általuk ellenőrzött vállalkozói tőke erején [nyugszik], és ezen keresztül lép be a társadalom feletti ellenőrzésért folyó politikai küzdelmekbe.”²

A piaci ellenőrzésen túl, uralják és kontroll alatt tartják a tömegmédiák és a szellemi szektorok jelentős részét, amelyeken keresztül közvélemény-formáló, manipulációs tevékenységet fejtenek ki. Erejüket nem a szavazatszerzés logikája, hanem maga a pénztőke adja, tevékenységük – aktuálpolitikai megközelítésben Ukrajna és Koszovó területén – egyértelműen és bizonyíthatóan hatással van az adott ország, sőt az egész térség geopolitikai folyamataira is. Céljaik elérése érdekében képesek lokális-globális alapítványi hálózatokat, társadalomtudományi intézeteket, kutatóközpontokat létrehozni, ösztöndíjrendszerek kidolgozásán keresztül bevonva az egyetemi-tudományos szektor kutatói, professzori gárdájának jó részét is.

Mindezek birtokában – országoként változó mértékben – képesek befolyásukat kiterjeszteni a demokratikus úton megválasztott pártokra, azok vezetőire, döntéshozóira is, mivel jelentős mértékű médiatúlsúlyuk, a fentiekben vázolt hálózati szervezethezük miatt olyan átfogó, közvélemény-formáló mechanizmust tudnak működtetni, amely lehetővé teszi, hogy a hegemoniájukat veszélyeztető politikai pártokat vagy annak vezetőit diszkreditálják, ellehetetlenítsék. Ezen a ponton viszont ezeknek a globális politikai akaratképzési formáknak jelentős hatása van az adott ország szuverenitására, társadalmi, gazdasági folyamataira, tevékenységük nemzetbiztonsági kérdéseket vet fel, politikai szerveződésük nem hagyható figyelmen kívül, nem kerülhető meg a politikai, geopolitikai, nemzetbiztonsági elemzésekben sem.

a pénzoligarchia
globális hegemoniája

Operation Soros Balkan

A legfontosabb globális politikai szerveződések a davosi Világ gazdasági Fórum, a Trilaterális Bizottság, a Bilderberg Csoport, a Nemzetközi Kereskedelmi Kamara, a Vállalkozók Európai Kerekasztala, valamint a Soros-alapítványok globális hálózata (Open Society Foundations [OSF], Nyílt Társadalom Alapítványok).

A keleti blokk egykori tagországokban kivétel nélkül megtalálhatóak a politikai akaratképzés ezen formái, a fentiekben leírt hálózatokhoz kapcsolódó szervezetei. Társadalmi, gazdasági, politikai tevékenységük ugyanakkor változó mértékben volt sikeres a térség országokban, a kezdeti időszak sikerei után ugyanis a társadalmi felismerés, a káros hatások azonosítása több helyszínen megtörte lendületüket. A már sokak előtt ismert recept a legtöbb esetben azonban kiválóan működött. A hálózat többnyire jótékonykodó (filantróp) alapítványokon keresztül behatolt a változóban lévő, átalakuló ország értelmiségi, politikai közegébe, majd a piaci és társadalmi liberalizációt követően learatta a pénzügyi sikert és a politikai hasznot egyaránt. A különböző projektek finanszírozása mellett párhuzamosan és rendszeresen beavatkozott – néha kendőzetlen nyíltsággal – a politikai küzdelmekbe. Koszovó esetében, amely geopolitikai és kulturális összefüggései miatt az egykori jugoszláv tagországokat és Albániát is gyakran érintkezésbe hozza, mindez magában foglalja azt is, hogy a beavatkozásoknak általános jellemzője, hogy az országon belüli ellentétek

2 Uo. Lásd még: FRICZ Tamás: Demokrácia a globális hálózatok szorításában. *Kommentár*, 2021/4. és VARGA Csaba: Az ún. nemkormányzati szervezetek. *Kommentár*, 2021/4.

kiélezésével és a szerbellenes felhangok szításával egyre komolyabb mértékben elősegítették a politikai és számos esetben a pénzügyi destabilizációs folyamatokat.

Közép- és Kelet-Európára, valamint a balkáni régióra egyaránt jellemző, hogy a térség országaiban a fentiekben felsorolt hatalmi hálózatok közül leglátványosabb módon az imént emlegetett Nyílt Társadalom Alapítványok hálózata jelent meg a múlt század utolsó két évtizedében (elsőként Magyarországon 1984-ben, mégpedig Aczél György tudtával és engedélyével). Az elmúlt több mint harminc év azonban egyértelművé tette, hogy a hálózat balkáni terjeszkedése határozottan sikeresebbnek mondható, mint az általánosan vett közép- és kelet-európai. Ennek gyökere a balkáni régió országaiban meglévő és jelentős mértékben a volt jugoszláv tagköztársaságok magukkal hozott, megörökölt politikai, társadalmi és nem utolsósorban gazdasági instabilitásában keresendő. Anélkül, hogy mélyebben beleereshetnénk a háttérben meghúzódó filozófiai alapok világába, megállapíthatjuk, hogy a Soros György nevével fémjelzett OSF és társszervezetei tevékenységeik révén nem teremtettek valós stabilitást a térségben, bár szlogenjeik, jelszavaik és célkitűzéseik minden esetben ezt ígérték. Annak ellenére, hogy több hasznos és közérdekű programot is támogattak, tevékenységeik nem állták ki az idő próbáját, hovatovább *az egész balkáni régió növekvő destabilizálását segítették elő*. Nem csoda, amint Soros György egy interjúban mondta is: „Amikor pénzt csinállok, nem vagyok tekintettel a társadalmi következményekre.”³

A folyamatok pontos megértéshez mindenképpen szükséges annak a politikai és gazdasági filozófiarendszernek az ismerete és megértése, amely Soros esetében a tőzsdén szerzett tapasztalatokra, a közgazdaságtudomány alaptézi-seire – sok esetben ezek inverzére – és a társadalmak információhiányból eredő

téves döntéseinek összességére alapozva (manipuláció alkalmazása) éri el a számára kívánatos eredményt. Ezen keresztül alapítványhálózata és egyéb struktúrái a választói felhatalmazással működő államszervezet megkerülve foglalják el azokat a kulcspozíciókat, amelyekkel döntő mértékben képes befolyásolni az adott ország politikai, gazdasági, sőt kulturális folyamatait.

Ahogy a tőzsdén nagy sikerrel tudta alkalmazni a kereslet-kínálat viszonyának felborulására, az egyensúlyi helyzet hiányára kifejlesztett *shortolási* technikáit, ugyanúgy képes előnyére fordítani, befolyásszerzésre felhasználni a társadalmi egyensúlytól távol eső olyan helyzeteket, mint a rendszerváltás, a forradalom, a puccs, a zavargások vagy éppen a migrációs hullám. A milliárdos [nemzetközi tőkespekuláns – *a Szerk.*] által előszeretettel „reflexivitáselméletnek” nevezett konyhafilozófia a „nyílt társadalom” eszméjének ismeretelméleti alapja is, melynek értelmében a piaci folyamatok ingamozgásszerű kilengéseit egyszerűen konvertálja a nyílt és zárt társadalmak mechanikus változására, és az ebből adódó határhelyzeteket, instabil periódusokat, azaz az ingaszélsőséges kilengésénél megnyíló lehetőségeket jéghideg tervezéssel aknázza ki, fordítja saját gazdasági, politikai érdekei érvényesítésére.⁴ Ezt a befolyásszerzésre irányuló folyamatot nevezzük *Operation Soros*nak.

Különösen termékeny táptalajra hullott a Nyílt Társadalom Alapítványok kezdeményezéseinek magja a balkáni régió esetében, mivel a fentiekben már említett hatások következtében meglévő instabil politikai, gazdasági, társadalmi környezet – kiegészülve a nagyfokú szegénység, munkanélküliség káros hatásaival, következményeivel – lehetővé tette az indirekt, egyes esetekben pedig a direkt befolyásszerzési akciók megtervezését, kivitelezését, illetve a térség országaiban meglévő etnikai feszültségeket kihasználta, súlyosbította vagy éppen elő is idézte (!) az OSF és hálózati köre.

1991-ben a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság végnapjaiban alapították a jugoszláviai Soros Alapítványt (Soros Yugoslavia Foundation, SYF),

3 Idézi: SCHMIDT Mária: *Bevezetés = A nagy terv. I.m.* 24.

4 BÉKÉS Márton: *Fordul a szél. Közép- és Kelet-európai Történelem és Társadalom Kutatásáért Közalapítvány, Bp. 2019. 123.*

a Nyílt Társadalom Alapítványok balkáni regionális befolyása

amely legfőbb feladatául a „nyílt társadalom” megteremtését jelölte meg. A belgrádi székhelyű szervezet 250 ezer dollárból kezdte meg tevékenységét.⁵ Első lépései között a hatékony médiafelület kialakítása céljából megvásárolta a belgrádi B92 televíziót, a Radio Boom 93 és a Radio Bajina Basta rádióadókat.⁶ A rövid idő alatt kiépített médiahálózat segítségével jelentős mértékben hatással tudott lenni az átalakuló félben lévő ország bel- és külpolitikai folyamataira. A Milošević elleni tüntetések szellemi háttérének erősítésével és az Otpor! (ellenállás) név alatt futó radikális diákmozgalom támogatásával markánsan hozzájárult a sovinszta-posztkommunista rendszer lebontásához. Célja – ahogy ez a későbbiekben egyértelműen kiderült – nem az ország kommunizmus alóli felszabadítása, sokkal inkább annak destabilizálása volt.

A tüntetéssorozat mintául szolgált, mintegy tapasztalati tőkét biztosítva a későbbi „színes forradalmak” résztvevőinek felkészítéséhez, kiképzéséhez (Soros támogatásával a későbbiekben erre hozták létre a belgrádi kiképzőközpontot), mint ahogy azt Srđa Popović, az Otpor! vezetője nyíltan le is írja *Útmutató a forradalomhoz* (2015 [magyar nyelvű kiadás: 2017]) című könyvében. Ugyancsak a destabilizációt erősítették a milliárdos Koszovó függetlenségét támogató megnyilvánulásai, amelyek az 1998–99-es koszovói háborút követő nemzetközi protektorátus évei alatt és azt követően is több ízben fokozták a szerb-koszovói albán ellentétet. Sőt mi több, a Nagy-Albánia-terv megvalósításának ösztönzése, támogatása – függetlenül a térség országainak integritásától, Európa érdekeitől és nem utolsósorban a stabilitást szolgáló nagyhatalmi elvárásoktól – szintén részét képezték és a mai napig képezik Soros programjainak.

Nemzeti ellenállás –

Stop Operation Soros címmel rendezett jobboldali demonstráció Soros György befolyásszerzése ellen a macedóniai Szkopjében, 2017. április 17-én
(AFP / Getty Images, Robert Atanasovkis felvétele)

5 Létrejött a Jugoszláviai Soros Alapítvány. *Magyar Szó*, 1991. június 18.

6 A humanitárius projektumok a legjelentősebbek. *Magyar Szó*, 1995. január 18. 7.

Dúlás – A dél-koszovói Samodreža megszenteltentített Keresztelő Szent János kápolnája, amelyben Lázár fejedelem az 1389-es rigómezei csata előtt katonáival együtt szentáldozott (www.kosovo-online.com)

Természetes, hogy ezen a ponton felvessük a Soros és szervezetei által oly sok esetben hangoztatott filantróp attitűd kérdését, amely elsőrangú magyarázattal szolgálhatna a kisebbségi létben élő etnikumok támogatására, és valójában a téma érzékenysége is azt kívánja, hogy a mozzatórugók működését mélységükben megértsük. Ennek alapján egy töretlen logikai ívet kellene látnunk-tapasztalnunk a kisebbségek jogainak képviselése, támogatása mentén, de amint az a későbbiekben még bizonyítást fog nyerni, ez a következetes kiállás több helyen csúnyán félresiklik. Milošević bukása után az SYF kihasználva a bizonytalan helyzetet és a szerb kormány kiszolgáltatottságát, jelentős szerepet vállalva az igazságszolgáltatást, a rendőrséget, az önkormányzatok működését és az információs szabadságot érintő törvények kidolgozásában.⁷ Egyre erősödő befolyásának és pénzügyi támogatásainak következtében pár éven keresztül megkerülhetetlen szereplőjévé vált a szerb belpolitikai folyamatoknak. A jugoszláv államalakulat felbomlását követően továbbra is meghatározó szerepet vállalt a civil szféra alakításában. Nagyon beszédes, hogy a szerbiai Soros-szervezetek komoly összegekkel támogatták a Szerbiai Bírók Szövetségét és a Szerbiai Ügyészek Szervezetét, ezzel is tovább építve a „jurisztokratikus állam” (Pokol Béla) erejét, befolyását.⁸ Noha az Aleksandar Vučić névvel fémjelzett nemzeti-jobboldali fordulat következtében 2014-et követően pozícióik meggyengültek, a szervezetek destabilizációs törekvései továbbra is éreztetik hatásukat a szerb–albán kapcsolatokban.

Soros emellett 1991-től kezdve Macedóniát is elkezdte „felnyitni”, egy idő után azonban ott is sötét fellegek kezdtek gyülekezni a „nyílt társadalom”

⁷ *Building Open Societies*. Belgrád, 2002. 47.

⁸ Soros feleannyi pénzzel „támogatja” Szerbiát, mint a '90-es években. *Vajdaság Ma*, 2016. augusztus 18.

letémenyeseinek egén. Minden igyekezet és befektetett energia ellenére a macedón társadalom egyre inkább a nemzeti értékek képviselője felé mutató nyitottságot. Annak érdekében, hogy ezt a tendenciát megtörje, Soros kijátszotta az albán kártyát. Látogatásai alkalmával albán politikusokkal találkozáva felkarolta az elégedetlenkedő kisebbség felsőoktatással kapcsolatos törekvéseit, szervezetéhez köthető nyomdájában pedig koszovói albán kiadványokat adtak ki, melyeken keresztül a nagyalbán eszmerendszer erősítését, a társadalmi feszültségek növelését érték el.

A régió destabilizálása

Összefoglalva megállapítható, hogy „az *Operation Soros* a Balkán-félsziget déli részén több országban (Albánia, Görögország, Koszovó, Macedónia, Montenegró, Szerbia) is jelen lévő albán kisebbséget – meglehetősen lealacsonyító módon – a destabilizáció eszközeként használta fel.”⁹

Vegyük például azt, hogy az 1997-es albán piramisjáték okozta zavargások következtében kirabolták az ország több fegyverraktárát is. Az így eltulajdonított fegyverek a környező országok albán kisebbségeihez kerültek, ennek következtében a koszovói albán ellenállás is jelentős tételhez jutott. Ezek a fegyverek a későbbiekben alapvetően befolyásolták az 1998–99-es koszovói háború alakulását, hozzájárultak a fegyveres konfliktus eskalációjához. A koszovói konfliktus elől nagyszámú albán menekült el, köztük az UÇK gerillái is. Befogadásuk kapcsán a Ljubčo Georgievski vezette jobboldali macedón kormány óvatos álláspontot képviselt, mivel megítélésük szerint a közel háromszázezer

9 MATYI Tamás: *Operation Soros: Macedónia = A nagy terv. I.m.* 275.

Protektorátus – Clinton-szobor az ENSZ-ellenőrzés alatt álló Koszovó fővárosában, Pristinában (Wikimedia Commons)

koszovói albán menekült jelentős változást eredményezett volna az ország etnikai viszonyaiban. A NATO és a civil szervezetek – köztük a macedóniai Soros-alapítvány (Open Society Foundation Macedonia, OSFM) – ugyanakkor jelentősen támogatták a menekültek befogadását, és a jogi segítségnyújtás mellett egy olyan NGO-hálózatot is felállítottak, amely napi szinten látta el nyomtatott anyagokkal a konfliktusterületet. (A szervezetek nyomására végül maga Georgievski is hozzájárult több százezer albán menekült befogadásához, aminek következtében az ország etnikai összetétele valóban jelentősen megváltozott. Az összetorlódott albán menekültek egyre radikálisabb megnyilvánulásaiokon keresztül fejezték ki elégedetlenségüket, majd az UÇK harcosai bejelentették, hogy tevékenységüket kiterjesztik macedón területekre is. Ennek egyenes következménye lett több terrorakció, amelyek elsősorban rendőrségi épületek és vasúti szerelvények ellen irányultak. Az elhúzódó összecsapásokat végül az Ohridi keretegyezmény zárta le 2001 augusztusában).¹⁰

Miközben Macedóniában polgárháborús helyzet alakult ki, az OSFM és társszervezetei egyre jelentősebb hatalomra tettek szert: az OSFM által 2001-ben elköltött közel 6 millió dollár jó befektetésnek bizonyult.¹¹ Az albán etnikum támogatásával és a koszovói menekültek betelepítésének elősegítésével Soros hathatósan hozzájárult az albán kisebbség radikalizálódásához és az ország

¹⁰ HÁRY Szabolcs: Az albán kisebbség Macedóniában. *Balkán füzetek*, 2010/november.

¹¹ Lásd bővebben: *Building Open Society in the Western Balkans 1991–2011*. 2011. és *Soros Foundations Network. 2001 Annual Report*.

destabilizációjához, amelynek a fegyveres villongások, a polgárháborús cselekmények egyenes következményei lettek. Amíg a balkáni térség országaiban élő albán kisebbségeket következetesen a nagyalbán egyesülés eszméjével tüzelte – s teszi ezt mind a mai napig –, addig Ukrajna esetében egy olyan rendszert támogat – az ott élő kisebbségek teljes ignorálásával –, amely nyíltan fellép a kisebbségi jogokkal szemben.¹² Ezek a legjelentősebb bizonyítékai annak, hogy a milliárdos érdekei minden esetben felülírják, sőt eleve meghatározzák az éppen alkalmazandó stratégiát, így aztán az albán etnikum is csak egy a lecserélhető eszközök közül, függetlenül attól, hogy éppen melyik országban élnek.

Albánia esetében a képlet ugyanaz volt, mint a volt jugoszláv tagköztársaságoknál. Az 1992-ben alapított Nyílt Társadalom Alapítványok Albánia (Open Society Foundations – Albania, OSFA) gyorsan beágyazódott az ország politikai közegébe, a krízisek sújtotta országban nyújtott pénzügyi támogatásain keresztül pedig jó kapcsolatokat alakított ki a kormánnyal és az értelmiség számára elfogadható irányultságú képviselőivel is. Első lépései között szerepelt a szükséges médiafelületek kialakítása. Az 1996–97-es zavargásokat követően az Albán Szocialista Párt került hatalomra, minek következtében Soros befolyása tovább erősödött az országban. Az ezt követő évek meghatározóak voltak az OSFA életében, mivel ebben az időszakban Soros – sok szempontból egyedülálló módon – 11 millió dollár támogatás folyósításával vett részt a külügyminisztériumi és az igazságügyminisztériumi dolgozók bérének kifizetésében, így a '90-es években a milliárdos már nemcsak közvetett, hanem közvetlen politikai befolyással is rendelkezett Albániában. Az ország belpolitikai hullámzásait követően 2013-ban – hathatós OSFA-segítséggel – ismét baloldali kormány alakult Edi Rama miniszterelnök vezetésével. A Soros-ösztöndíjas politikus szoros, mondhatni baráti kapcsolatot ápol a milliárdossal, így nem csodálkozhatunk azon sem, hogy Rama a nagyalbán eszmerendszer egyik jeles képviselője. Ugyan az általa képviselt elképzelések – a régióban élő albán kisebbségek nagy száma miatt – súlyosan ütköznek több környező ország belpolitikai érdekeivel, de a Soros féle destabilizációs törekvéseket teljes mértékben kiszolgálják.

SOROS-BEFOLYÁS KOSZOVÓBAN

Koszovó esetében már 1993-ban megtaláljuk a Nyílt Társadalom Alapítvány Koszovó (Kosovo Foundation for Open Society, KFOS) irodáját, az azonban független szervezetként csak 1999 szeptemberében került bejegyzésre.¹³ A következő években a KFOS hivatalos programjának kiemelt célkitűzésévé vált a korrupció felszámolása és az átláthatóság növelése, a szervezet emellett a belpolitikai folyamatokban is egyre nagyobb szerepet vállalt. A KFOS 2007-es riportjából kiderül, hogy a szervezetnek már az ország függetlenné válása óta jelentős befolyása van a koszovói politikai folyamatokra. Az alapítvány ugyanis már ekkor létrehozott egy civil szervezetekből álló koalíciót, amelynek feladata az akkori hat legnagyobb politikai párt tagjainak és azok háttérének átvilágítása volt. A Civil Társadalom a Tiszta Parlamentért néven életre hívott koalíció végül egy jelentésben gyűjtötte össze azokat a politikusokat, akik álláspontja szerint nem voltak alkalmasak a parlamenti mandátum megszerzésére. Ezt követően a választási kampány utolsó három napjában körülbelül ötvenezer szórólapot osztottak szét a koalíció munkatársai az emberek között Koszovó-szerte, amiken az alkalmatlan jelöltek nevei szerepeltek.¹⁴

A nyilvános jelentései alapján éves szinten rendre két-három millió dollár közötti összeggel gazdálkodó KFOS ugyanakkor az utóbbi években sem tétlenkedett, és különböző programok szervezésével és lebonyolításával igyekezett

hozzájárultak
a fegyveres konfliktus
eszkálációjához

12 Kosztur András: *Soros-tartomány: Ukrajna = A nagy terv. I.m.* 235–265.

13 *Soros Foundations Network 2001 Annual Report. I.m.*

14 *Soros Foundation Network Report 2007.*

Koszovó történelmi kronológiája

1875 – A „keleti válság” idejére tehető markáns politikai, társadalmi változások útjára indították az albán és a szerb nacionalizmus napjainkig tartó csatározásait.

1878 – A Prizreni Liga által kibocsátott *Kararnameja* nyilatkozatban először jelenik meg az autonómia kérdése.

1946 – Koszovó és Metóhia „autonóm körzet” besorolást kap a Jugoszláv Alkotmányozó Nemzetgyűléstől.

1963 – Koszovó–Metóhia Autonóm Körzetet autonóm tartománnyá minősíti át Jugoszlávia második alkotmánya.

1989 – Koszovótól megvonják autonómiájának lényegi, a belügyeket, az igazságszolgáltatást és a gazdaságirányítást érintő hatásköreit.

1991 – A koszovói albánok kinyilvánítják függetlenségüket. Az Európai Közösségek konferenciáján összegyűlt országok vezetői tartózkodásukkal megakadályozzák a kezdeményezés sikerét.

1997 – A Koszovói Felszabadítási Hadsereg (UÇK) egységei gerillaháborút indítanak a szerb rendőri és katonai egységek ellen, céljuk a függetlenség kivívása.

1999. március – A kialakult gerillaháború lakosságot érintő drámai hatásainak megfékezésére a NATO összehangolt légitámadásokkal igyekszik elejét venni a további vérontásnak.

1999. június – A KFOR egységei behatolnak Koszovó területére, és átveszik az irányítást. Ezzel párhuzamosan az ENSZ Biztonsági Tanácsának 1244-es határozata alapján az ENSZ Átmeneti Igazgatási Missziója Koszovóban hivatalosan is megkezdte tevékenységét. A nemzetközi protektorátus működésének kilenc éve alatt, a konszolidáció sikeres megvalósítása mellett, folyamatosan azon is dolgozott, hogy a hatalom átadását követő politikai, társadalmi, gazdasági környezet a lehető legnagyobb stabilitás megteremtésével szolgálhassa az új köztársaság működését.

2007 – Martti Ahtisaari volt finn államfő, az ENSZ koszovói különmegbízottja benyújtott tervezete értelmében Koszovó független, multietnikus állam lesz, amely a piacgazdaság körülményei között fog működni, de azt is leszögezte, hogy Koszovónak nem lesznek területi követeléseai a szomszédos országokkal szemben, s nem fog egyesülni másik országgal. A terv legjelentősebb eleme, hogy a stabilitás megteremtése nélkül nem szabad útjára engedni Koszovó új entitását.

2008. február – A koszovói albán politikai pártok egyoldalúan kinyilvánítják Koszovó függetlenségét. Belgrád ellenállása mit sem változtatott azon a tényen, hogy Koszovót 117 ország ismerte el független államnak az elkövetkező néhány esztendőben.

A 2008-tól napjainkig terjedő időszak egy „újszülött” köztársaság kezdeti, útkereső lépéseinek lenyomatát őrzi. A belpolitikai, gazdasági, társadalmi folyamatok hullámmozása nem segítette elő a kül- és szomszédosságpolitikai stabilitás megszilárdítását. Ennek sajnálatos és egyben legplasztikusabb megnyilvánulási formái továbbra is a szerb–koszovói kapcsolatokban mutatkoznak meg, amelyek napjainkban is meghatározzák a balkáni feszültségek gyökerét.

Forrás: Márkus László: *Koszovó története*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Bp. 2022.

gyengíteni a koszovói politikai és civil szféra közti határvonalat. Ennek érdekében a szervezet 2019-ben közel 120 ezer eurót költött egy *Kosovo-Albania project* nevű program megvalósítására, amelynek lebonyolításáért a Nyílt Társadalom Alapítványok Albániával közösen felelt. A többnapos projekt keretén belül megvalósuló kerekasztal-beszélgetések eredményeként a két országból érkező NGO-k végül megállapodtak, hogy a jövőben az oktatás, energetika és kereskedelem fejlesztése terén is szorosabbra fűzik majd az együttműködésüket, emellett pedig a két ország politikai kapcsolatainak elmélyítésében is nagyobb szerepet vállalnak a következő években.¹⁵

¹⁵ Kosovo Foundation for Open Society Annual Report 2019.

A KFOS sikereiben a vezetőség politikai kapcsolatai is komoly szerepet játszanak. Alexander Soros és Albin Kurti barátsága mellett minden bizonynyal a szervezet elnökeként tevékenykedő Lulzim Peci kapcsolatai sem koptak meg a stockholmi nagykövetség folytatott 2009 és 2013 közötti megbízatása óta (sőt), de ugyanez mondható el a szervezet testületi tagjaként dolgozó Vjosa Dobrunáról is, aki 2013–18 között látott el politikai feladatokat az ország hollandiai nagykövetségént.

Fontos szerepe van továbbá a Koszovóban megtalálható jelentősebb civil szervezetek közti együttműködésnek (pontosabban hálózatnak) is, amelynek vezetői és támogatói rendszere között szintén számos átfedést fedezhetünk fel. Az említett Peci például már 1999 novembere és 2002 februárja között a Kosovar Civil Society Foundation (KCSF) ügyvezető igazgatójaként dolgozott, amelynek korábbi és jelenlegi támogatói között a KFOS mellett megtalálhatjuk például az OSF és az USAID neveit is.¹⁶ Ezt követően Peci a Kosovar Institute for Policy Research and Development (KIPRED) ügyvezetője lett, melynek hivatalos weboldala szerint feladatai között szerepel többek között a közpolitikai folyamatok befolyásolása is, a támogatói között pedig ugyancsak megtalálhatók a korábban említett Soros-közeli „civil szervezetek”.¹⁷ Hasonló átfedést fedezhetünk fel Donika Emini esetében is, aki jelenleg szintén a KFOS testületi tagjaként van feltüntetve a szervezet honlapján. A korábban a Transparency Internationalnál és Freedom House-nál is dolgozó Emini emellett jelenleg a CiviKos Platform ügyvezető igazgatójaként tevékenykedett, amelynek céljai között kiemelt helyet foglal el a civil szervezetek és a kormány közti együttműködések megerősítése. A CiviKos Platform vezetőségében szintén több olyan ember is megtalálható, akik Soroshoz köthető szervezetekben tevékenykednek (Ariana Qosaj Mustafa a KIPRED-nél, Taulant Hoxha a KCSF kötelékében).¹⁸ A KFOS kezdeményezésére ráadásul egy kilenc NGO által létrehozott Pro Open Coalition nevű szervezet is létrejött az utóbbi években. Ennek feladata az országban zajló közbeszerzésekhez tartozó elszámolások vizsgálata és véleményezése. Az alapító szervezetek honlapját vizsgálva ugyanakkor az is kiderül, hogy közvetve vagy közvetlenül mindegyikük támogatásban részesül az Open Society Foundationstól.¹⁹

Mindez jól mutatja, hogy a Soros által az elmúlt évtizedekben kiépített nemkormányzati hálózat komoly véleményformáló erővel rendelkezik a sokak által el-, mások által el nem ismert országban, amely a vezetői átfedéseknek köszönhetően az egységes álláspont kialakításával akár a belpolitikai folyamatokat is jó eséllyel befolyásolhatja. Mindezt persze jelentősen megkönnyítik az országban jelenleg is zajló politikai folyamatok, amelyek a jelek szerint szinte teljes egészében egybeesnek a milliárdos elképzeléseivel. Albánia és Koszovó kapcsolatait ugyanis napról napra szorosabbra fűzi a közös elképzelés megvalósítása, a két ország összeolvadásának előkészítése. A jelek egyértelműen mutatják a tervezés irányait. A két ország az utóbbi években már több közös kormányulást is tartott, de az utóbbi évek legjelentősebb fejlesztése mégiscsak az az albán–koszovói autópálya, amely egy hatalmas méretű beruházás keretén belül köti össze Pristinát és Tiranát.²⁰ Ezzel gyakorlatilag megszüntették a két állam közötti határőrizet jelentőségét. Koszovó miniszterelnöke, Albin Kurti az utóbbi időben, felzárkózva Edi Rama mellé, szintén egyre hangosabban, egyre határozottabban támogatja az albán–koszovói egyesülés tervét. Ezt erősíti, hogy a koszovói miniszterelnök alig két éve egy interjúban arról beszélt, hogy egy népszavazás keretében a két ország összeolvadása mellett tenné le a voksát.²¹ ■

**közvetve vagy
közvetlenül
destabilizálnak**

16 Vö. <<https://www.kcsfoundation.org/en/home-2>>

17 Lásd bővebben: <<https://www.kipred.org/en/Home>>

18 Mindez a CiviKos Platform weboldalán is végigkövethető: <<http://www.civikos.net/en/Home>>

19 Vö. <<https://kfos.org/en>>

20 MÁRKUSZ László: *Folytatódik Albánia és Koszovó de facto egyesülése*. index.hu, 2020. október 1. <https://index.hu/kulfold/2020/10/01/csutortokre_alban-koszovoi_kapcsolatok_a_fekete_sas_ket_szarnya>

21 Orlando CROWCROFT: *I would vote to unify Albania and Kosovo, election winner Albin Kurti tells Euronews*. euronews.com, 2021. február 16. <<https://www.euronews.com/2021/02/16/i-would-vote-to-unify-albania-and-kosovo-election-winner-albin-kurti-tells-euronews>>